

Dignitet åt detaljerna

KERSTIN STRANDBERG

En obeskrivlig människa

Bonniers 2004

Besvärja döden – kan man det? I Kerstin Strandbergs nya Augustnominerade roman befinner sig berättaren i Paris, i timmar har hon vandrat bland skelettdelarna i katakomberna och så bestämmer hon sig: hon ska söka en människa som lever nu, inte bara konstatera att hon består av vatten och organiska kolföreningar utan gå grundligt till väga och beskriva henne från början till slut, utifrån och in. Genom en sådan uttömmande och fullständig beskrivning hoppas hon kunna ingå en överenskommelse med döden så att hon själv inte behöver dö – åtminstone inte genast, inte så länge hon håller på och skriver.

Den människa hon tar sig an möter hon av en slump. Det är Anna, en ung svenska med stora konstnärsdrömmar, på en gång stark och sårbar, som impulsivt åkt ifrån sin hyggliga man och sin lille son för att uppleva en smula frihet innan det är dags för henne att föda sitt andra barn.

Är då denna Anna enastående intressant? Nej, det är hon inte, och det är just en av romanens poänger. Ingen av hennes drömmar går i uppfyllelse – inte konstnärsdrömmen, inte drömmen om att utvinna en livslång vänskap ur umgänget med den afrikanska familj som hon i årtal osjälviskt försöker hjälpa. (Med smärtsam klarsyn visar Strandberg hur svårt mötet mellan svenskt och afrikanskt kan vara.) Om hon är heroisk så är det snarast i kraft av sin förmåga att ändå komma tillrätta med sina misslyckanden. Och naturligtvis visar det sig att hon inte går att beskriva uttömmande: det är en annan av romanens poänger att ingen människa går att beskriva uttömmande.

Lever på sin ton

En obeskrivlig människa kan läsas som en allegori om konstnärsrollen, om skapandet, för har inte konstnärer i alla tider strävat efter att besvärja döden och har de inte alltid tvingats inse att man aldrig slutgiltigt blir färdig? Samtidigt svär det litet högtravande abstrakta som ligger i ett ord som ”allegori” fullständigt mot Strandbergs anda. Romanen är framför allt oerhört vardagsnära och konkret, närmast programmatiskt inriktad på att ge dignitet åt detaljer, åt utvecklingar och utvecklingar från utvecklingarna.

En tredje poäng med den är nämligen att lära oss att det är detaljerna, utvecklingarna, snarare än huvudspåret – det vi uppfattar som huvudspåret – som är vårt egentliga livsinnehåll. Det lyckligaste ögonblicket i Annas liv infaller en kväll då hon öppnar köksfönstret för att skaka bordduken och snön ligger som en stor vit mössa över lampan borta vid grinden och hon har en hel dag av tankar bakom sig. På gamla dar sitter Anna och hennes man och fantiserar om att starta en liten pennvässarfabrik: de är visserligen medvetna om att folk numera ganska sällan använder pennor men de tänker sig ändå att det kunde vara roligt och kanske lönsamt att ta upp framställandet av en pennvässare i form av en jordglob som man öppnar och tömmer vid ekvatorn.

Konstnärsdrömmar reducerade till drömmen om en pennvässarfabrik – ironin här (och över huvud taget) är både vemodig, kärleksfull och lekfull. *En obeskrivlig människa* är en bok som lever på sin ton: älskar man tonen (och det gör jag) kan man inte annat än älska romanen.

Förresten: Kanske det just är kärlek den först och främst handlar om? På gamla dar bestämmer sig Anna ”för att snarast ställa upp en lista på folk som hon mött under livet och som hon älskat djupt och innerligt ... genast står på hennes lista trettiofyra namn”.

Det är trots allt ett rikt liv. Det är en rik – och ovanligt varm – bok.

MERETE MAZZARELLA

kultur@hbl.fi